

“BİZ BİRAZ TÜRKİYE’DEKİ MİMARLIK OFİSLERİNİN KARA KUTUSUYUZ”

Deniz Aslan ile Türkiye’de peyzaj mimarlığından, yeni nesilden, yarışmalardan ve gelecekteki gündemlerinden bahsettiğimiz keyifli bir söyleşi gerçekleştirdik.

TÜRKİYE’DE “PEYZAJ MİMARLIĞI” BAŞLIĞI ALTINDA NELER SÖYLEYEBİLİRSİNİZ? SON 10 YILDAKİ GELİŞİMLE BİRLİKTE PEYZAJ MİMARLIĞI HANGİ NOKTADA?

Türkiyede peyzaj mimarlığı halen ne kuş ne deve bir görünüm içinde. Konuyu biraz daha açarsak, peyzaj mimarlığının onlarca senedir süren alışkanlıkları var, bu durum öyle bir kalıp oluşturuyor ki neredeyse kırılması mümkün değil. Eğitim de bu kalıpları oluşturan en önemli etken gibi duruyor. Bu konuyu biraz daha anlamak için peyzaj mimarlığının Türkiye’deki seyrine göz atmak gerekiyor. Peyzaj mimarlığı eğitimi öncelikle ziraat ve orman fakültelerinde veriliyor. Halıye ağırlıklı olarak bir tür peyzaj mühendisliği diyebileceğim bir eğitim ortamı pseudogermetik bir eğitim modeliyle süregeliyor. Bu eğitim sisteminde yine bir karmaşa var ve bu karmaşa günümüzde bile bir sorun olarak duruyor, o sorun da hortikültür ile silvikültür arasında gidip geliyor. Bu eğitim yapısı tasarımı bugün anladığımız anlamda ilgilenmiyor, ilgilenemiyor. Gelebildiği nokta aslında peyzaj planlaması. Tasarıma bakınca bir tür ezberle karşılaşıyoruz, aktif yeşil, pasif yeşil, kitlesel yeşil, soliter ağaç, pergola, kamelye, yürüyüş yolu, eğri hatlar yada düz hatlar, istinat, merdiven, seyir platformu, ses ve müzik gösterisi, peyzaj donatısı, süs havuzu, kaskatlı havuz, kaya bahçesi, su bahçesi, gül bahçesi vb. tematik alanlar, adım taşı, yapay kaya, doğal kaya ve saymayı unuttuğum nice fragmente olmuş iç kalıp. Uzunca süren dalak böbrek dönemi de bu algının bir eseri. Kaleme veya mausa kuvvet çizilen eğrisel yollar, bir tür zonnig ve kalan bölgedeki yeşil alanların kompozisyonu, burada da çim belirleyici bir yerde duruyor. Aslında algılanan bir tür plansal grafik. Bu durum aslında şimdi de devam ediyor, farkı, daha usta grafik gözler de var artık.

Son on yılda aslında peyzaj mimarlığı inanılmaz bir enerji ile taşıyor. Bu tüm dünyada da böyle. Her şeyden önce peyzaj mimarlığını temsil eden bir meslek odası var artık, ancak bu temsiliyet inanılmaz bir şovenizm barındırıyor ve meslek

tarifi daha önce bahsettiğim genetik mirasın üzerine oturuyor, söylemi yok, kendi doğmaları ile mesleği geliştirmek bir yana geriletiyor. Sınırlarını daraltıyor, bir tür jargonculukla kendini kapatıyor. Bu aslında Türkiye’deki tüm oda yapıları için de geçerli. Bu kadar genç bir kurumun bu kadar elverişli bir ortamda, bu kadar dar bir aralıktan peyzaj mimarlığına bakması bana sağlıklı gelmiyor. Bir başka önemli gelişme, peyzaj mimarlığı eğitimi artık tasarım, güzel sanatlar ve mimarlık fakültelerinde de yapılıyor. İşte bu gelişme kırımca çok önemli çünkü artık peyzaj mimarlığının dar bir alana sıkıştırılması mümkün değil, peyzaj mimarlığı tüm dünyada mimarlığın ta kendisidir. Çünkü, mimarlıkta sadece bina yapmak değildir, peyzaj mimarlığı da bitki dikmek değil. Bilkent bu deneyimi yaşayan ilk üniversite, arada farklı denemelerde var. İTÜ’de ilginç bir deneyim yaşıyor. Ancak yine de işte o genetik bağ var ya hepsinin ayak bağı. Eğitim kadroları geçmişlerinden sıyrılmadıkça işleri çok zor, ancak yine de eğitim gözle görünür şekilde evriliyor. Bunu hem akademik hayatta hem de profesyonel hayatta büyük bir heyecanla izliyorum.

Bu arada piyasada neler olup bitiyor diye baktığımız son on yılda bir yatırım patlaması var. Aile şirketinden kurumsal şirkete geçiş sendromu ciddi bir sorun olarak duruyor. Artık, yatırım sektörü peyzaj mimarisinin önemini kavramış durumda. GYO’laşmış şirketlerle daha verimli bir iletişim kurulmaya başlandı. Peyzaj mimarlığı artık inşaatın bir parçası. Hatta peyzaj uygulama firmaları yavaş yavaş inşaat firması olmaya başladı. Burada ince bir sorun var. Farklı sektörlerde kapitalini geliştiren girişimciler inşaat sektörünün cazibesıyla birçok yatırım üstlenmeye başladılar. Bu 1. kuşak, özellikle evlerinde özenli prestij bahçeleri ürettiler. Peyzaj ile olan deneyimleri gezip gördükleri yurt dışı örnekleri ve villaları belki birazda fabrikalarından ibaret. Dolayısıyla bahçe kültürleri çok sınırlı, neredeyse ortak bir beğeni ve ezberleri var. Yeni yatırımlarını da villaları gibi görüp aynı deneyimin olumlu yanlarını buralara

"PEYZAJ MİMARLIĞININ ONLARCA SENEDİR SÜREN ALIŞKANLIKLARI VAR. BU DURUM ÖYLE BİR KALIP OLUŞTURUYOR Kİ NEREDEYSE KIRILMASI MÜMKÜN DEĞİL."

da taşımak istiyorlar. 2. ve 3. jenerasyon da bir ezber içinde, ancak bir çoğu yurt dışında öğretim gördükleri için daha çeşitli bahçeleri deneyimleme fırsatı bulmuşlar ancak biraz akılları karışık. Ancak bu akıl karışıklığının yararı da yok değil, farklı seçeneklere adaptasyonları daha kuvvetli.

BİR AKADEMİSYEN DE OLARAK, MİMARLIK YA DA PEYZAJ MİMARLIĞI EĞİTİMİNDEKİ AKSAKLIKLAR, EKSİKLER HAKKINDA NELER SÖYLEYEBİLİRSİNİZ?

Mimarlık eğitimi deneyimi peyzaj mimarlığı eğitime göre daha temelli, daha oturmuş bir akademik çeşitlilik ve kültüre dayanıyor. Türkiye'de mimarlık eğitimi bazı üniversitelerde bir meslek lisesi düzeyinde, bazı üniversitelerde daha çok belli doğrular üzerinden bir pragmatizme sahip, bazı üniversitelerde olabildiğince çok yönlü bir düşünce ortamından farklı mimarlıkların varlığının göz ardı edilmediği ancak sürecin de tam olarak tamamlanamadığı bir ortam var, bazılarında ise neredeyse şantiyelere adam yetiştirme geleceği ön planda. Temel çelişki, uygulama projesi ile mimarlığı mimarlık yapan edimlerin, deneysel ortamın sürekli çatışması. Örneğin, bir mimari var oluşun detay bazında ele alınması aslında aynı şey değil. Ancak mimari kurgu ile strüktürel sistemin aynı şeyler olduğu, sistem seçimleri, malzemenin salt yapı fiziği konusu olmadığı unutulunca uygulamaya yönelik kabul edilebilir, mimari adına da mimarlığın olmadığı sonuçlar çıkabiliyor. Aslında kanımca peyzaj mimarlığı ve mimarlık hep bir mikrokozun tasarımı, bir varoluşun peşinden koşma işi, ciddi bir sorgulama işi, ve bir çoğaltmalar evreninde gezme işi. Bu çoğaltma ve metinleştirme kanımca çok önemli çünkü mimarlık, eğitimi neredeyse bir laboratuvar ortamına taşıyor.

Peyzaj mimarlığı eğitiminin durumuna bir nebze ilk sorunuzda da değindim, ancak kısa bir özet yapmak istersem, şu anda belki akademisyen meslektaşlarım bana darılacaklar ancak kanımca peyzaj mimarlığı eğitimi sil baştan ele alınmalı. Ben şu anda peyzaj mimarlığı eğitimi yapılmadığını düşünüyorum. Umarım görüşümü benimseyen gençler ve akademisyenler bu yargımı değerlendirip sağlam adımlar atmak isterler yoksa peyzaj mimarlığı akademizmi bir statükonun korunmasına dönüyor. Ancak daha öncede söylediğim gibi İTÜ ve Bilkent iyi bir alt yapıyı kullanıyorlar. Kendi hapsoldükleri kalıplardan çok hızlı da çıkacaklar gibi gözüküyorlar.

YENİ NESİL UMUT VAAT EDİYOR MU?

Yeni nesil hem mimarlıkta hem de peyzaj mimarlığında kesinlikle geleceğe vaat ediyor. Her şeyden önce eğitim sırasında uluslararası platformlarla ilişkileri çok güçlü. Bu iletişim çağında tüm bilgi ağlarının içindeler, ifade ve deney kaynakları çok geniş ve bence en önemlisi üniversitelerin bir türlü kavrayamadıkları enformel eğitimi kendi kaynaklarından sürdürüyorlar, emek veriyorlar. Gençler akademik kurumlar kadar hantal değil ve kendi değerlerini oluşturacak donanımına sahipler. Eksik olan şey sadece deneyim ve öz güven.

Ben profesyonel alanda da genç ofislerle birçok projeyi sürdürmeye çalışıyorum, mesela SO? bunlardan biri. Sevince Bayrak ve Oral Göktaş ile son yaptığımız ortak çalışma Eskihisar kalesi yakınındaki iki servis yapısı onlar tarafından geliştirildi, finalize edildi ve bizim ilk başladığımız noktadan çok daha iyi bir mimarlığa evrildi, bize de çok şey kattı. Pattu Mimarlık'tan Cem Kozar ve Işıl Ünal ile yaptığımız birçok projede bu ikilinin hem projelere hem de görsel dünyanın sınırlarına dair bize öğrettikleri, Ekin Aytaç ile sürdürdüğümüz Kocaeli Bilgi evinden aldığımız keyif, Kaya Kızılkaya ile yaptığımız birçok çalışma bunlara örnektir. Ben gençlerin atölye ortamlarını oluşturup kendi deneyimlerini daha oturmuş ofislerle sürdürmelerini çok önemli buluyorum. Bence iş peşinde koşmaktan ya da iş almak için piyasa değerlerini aşağılara çekmeden, daha az riske girerek gelişme süreçlerini tamamlamalarının atölyeciliği etkin olarak kullanmalarına bağlıyorum.

YARIŞMALARDA BAHSEDELEM BİR DE YARIŞMA PROJELERİ AYRI UZMANLIK ALANI GİBİ OLDU ÇOĞU MİMAR İÇİN, DEĞİL Mİ?

Yarışmalar bizim kanayan yaramızdır. Biz genelde yarışmalarda çok başarılı olan bir grup değiliz. Ancak her projemizde bir metin oluşturan, bir sözü olan, bir bakma biçiminden sapmayan hatıra yarışmaları bir yayın fırsatı olarak bakan bir grubuz. Türkiye'de jürilerin çok basmakalıp bir süzme biçimleri var. Projelerin derinliklerine inmiyorlar, bu yüzden de birçok genç fikir iskanıyor. Bir de mesleği yarışmacı olan mimarlar var ve gençleri şablonculuğa teşvik ediyorlar, jüriler de bu fasit daireyi tamamlıyorlar. Bu nedenle yarışmacılığın bir uzmanlık olarak isimlendirilmesi çok tehlikeli diye düşünüyorum.

DEVAM ETTİRDİĞİNİZ PROJELERDEN BAHSEDELEM...

Biz biraz Türkiye'deki mimarlık ofislerinin karakutusu demek istiyorum durumu biraz karikatürize ederek. Hemen hemen tüm mimari ofislerin peyzaj alanında çözüm ortağıyız. Bu sıralar kamu ile de ufak denemeler yapıyoruz. Her türlü yatırımın içindeyiz diyebilirim, bu da bizim gelişmemize çok katkı veriyor. Hoşumuza giden mimari projelere de giriyoruz, örneğin Çatalca'da yaptığımız Solmazer Evi artık sonlanan bir işimiz, Kocaeli Bilgi evi bir başka projemiz. EAA ile peyzajını sürdürmeye başladığımız Ali Sami Yen bize şimdiden büyük bir haz vermeye başladı. Hayatımızın ciddi bir parçasını bir kaç yıldır kaplayan Zorlu Center çok zorlu da olsa bizim için çok heyecan verici bir süreç olarak devam ediyor, gerçi her an kendimizi projenin dışında bulacağımız izlenimimiz olsa da şu ana kadar peyzaj teknikleri açısından bir çok ilki yaptırmanın da mutluluğuna taşıyoruz.

ŞU ANDA GÜNDEMİNİZDE NELER VAR? MİMARLIKLA İLGİLİ YA DA İLGİLİ OLMAYARAK...

Aslında bizim gündemimizde yavaş yavaş piyasanın hayhuyundan uzaklaşmak var, ben son senelerimizi yaşadığımızı düşünüyorum. Ben diyeyim 2, siz deyin 4 sene içinde DS'yi güçlü bir yapı olarak senelerdir DS'yi geliştiren genç jenerasyona devretmek istiyoruz. Galiba biraz kaçış ruhu bu aralar bizi sardı, Sevim ile Bozcaada'da biraz deniz, biraz tarım çokça yazı yazarak özellikle peyzaj mimarlığı alanını dışarıdan desteklemek istiyoruz. Bir de benim akademik hayatımı İTÜ dışında bir Üniversitede tamamlamak gibi bir hayalim var uzun senelerdir. Çanakkale Üniversitesini aklıma yakın buluyorum, ama onların bundan haberi yok. Bakalım zaman neler gösterecek.